

Asia: VN/22309/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan yleiset huomiot koko esityksestä

Oikeuspalveluvirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. OPV kiinnittää alla huomiota lähinnä muutamaankin yksityisoikeudellisten vaatimusten käsittelyä koskevaan seikkaan.

Lain soveltamisalan laajentaminen: rikokset, joista säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta

-

Lain soveltamisalan laajentaminen: menettämisseuraamukset

-

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän ratkaisovalta

-

Alaikäinen epäilty sakkomenettelyssä

-

Asianosaisten suostumukset ja suostumuksen peruuttaminen

-

Lain soveltamisalan laajentaminen: yksityisoikeudellisen vaatimuksen käsittely

Asianomistajan asema korvauksissa, joita menettely sinänsä koskisi ja jotka ovat riittäviä jää osin heikoksi. Lakiehdotuksen piirissä on nyt rikoksia kuten lähestymiskiellon rikkominen, mistä henkilövahinkoasioiden neuvottelukunta on antanut suosituksia kärsimyskorvauksen määrästä. Nämä eivät ole määriltään suuria, mutta ne ovat harvoin riidattomia.

Lakiehdotuksessa on tuotu esiin se, että asianomistaja voisi päästä oikeuksiinsa viemällä jutun oikeuteen omana erillisenä asianaan. Tällöin ongelmaksi saattaa muodostua se, että silloin kun olisi kyse ainoastaan yksityisoikeudellisesta vaatimuksesta, niin oikeudenkäyntikulut menisivät riita-asioiden käsittelyjärjestyksen mukaan. Näinhän on tuotu esiin esimerkiksi HE-luonnoksen sivulla 61, 79 ja 83. Tämä tarkoittaa sitä, että asianomistajalle syntyy kuluriski. Sanottu saattaa edelleen johtaa siihen, ettei asianomistaja uskalla nostaa kannetta, eli ei pääse oikeuksiinsa käsiksi. On aina myös mahdollisuus, että asianosainen häviää asian, koska korvattavasta määrästä on harvoin yhteisymmärrystä.

Edellä lausutusta seuraa myös se, että oikeusavustajille saattaisi tulla huomattavasti pieniä korvausvaatimuksia tai niiden vastustamisia, joissa on oikeudenkäyntikuluriski sen tähden, että asia on riitainen. Tämä ei keventäisi tuomioistuinten työmäärää.

Oikeusselonteon s 39 mukaan Vuonna 2021 laajojen riita-asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli kärjäoikeuksissa 9,6 kuukautta, kun tavoitteellisena käsittelyaikana voidaan pitää 7 kuukautta. Summaaristen riita-asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli 2,6 kuukautta, kun tavoitteellisena käsittelyaikana voidaan pitää 2 kuukautta. Eli uudesta menettelystä huolimatta ratkaisun saaminen asianomistajan korvauksista voi kestää kauan siis siinä tilanteessa, että asianomistajan korvausvaatimus ei ole ns. riidaton tai suuruudeltaan yli 5 000 euroa. On epätodennäköistä, että tuollaisessa tilanteessa välttämättä saataisiin asiaa myöskään sovittua tuomioistuinsovittelussa tai rikos- ja riita-asioiden sovittelussa, jolloin prosessi ei lyhene vaan päinvastoin.

Lakiehdotuksessa on jätetty huomiotta rikosvahinkolain muutostarve, vaikka ulosottokaareen onkin ehdotettu muutosta. Kaikilla vastaajilla ei ole sellaisia tuloja, saati varallisuutta, jota voitaisiin ulosmitata. Osin HE-luonnos kattaa sellaisia rikoksia, joista valtiokonttori nykyään maksaa korvauksia. Nykyisen rikosvahinkolain 30§:ssä on säädetty tuomioistuimen ratkaisun vaikutuksesta korvauspäätökseen seuraavasti: Jos korvausta koskevaa asiaa on käsitelty tuomioistuimessa, Valtiokonttorin on otettava päätöksensä perustaksi tuomioistuimen asiassa antama ratkaisu. Valtiokonttorin on poiketessaan korvauksen hakijan vahingoksi tuomioistuimen korvausasiassa antamasta ratkaisusta päätöksessään ilmoitettava poikkeamisen perusteet. Silloin asianomistajalle on vahvistettu korvauksia uudessa menettelyssä jää epäselväksi se, paljonko valtiokonttori korvauksia sitten maksaisi. Tämä koskee tietysti vain sellaisia korvauksia, joita maksetaan rikosvahinkolain nojalla. Valtiokonttorilla ei ole tälläkään hetkellä velvollisuutta maksaa korvauksia rikoksesta sovitun suuruisena, mikäli tuomiossa osapuolten saavuttaman sovinnon johdosta syyte on hylätty, mutta korvauksista on sovittu. Sama epävarmuus koskee myös rikosasioiden sovittelussa aikaansaatuja sopimuksia.

Lain soveltamisalan laajentaminen: päihdetutkimuskustannukset

-

Esitutkintaan ehdotetut muutokset

-

Muutoksenhakusäätelyyn ehdotetut muutokset

-

Vilanka Olli
Oikeuspalveluvirasto